

ЩОДО ОЗНАК ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 340 КК УКРАЇНИ

ХРАМЦОВ Олександр Миколайович - доктор юридичних наук, професор кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Orcid: <http://orcid.org/0000-0003-0137-2626>

УДК 343.3

DOI 10.32782/LAW.UA.2023.3.11

У статті здійснений кримінально-правовий аналіз об'єктивних ознак кримінального правопорушення, яке передбачене ст. 340 КК України. Особлива увага приділена окремим ознакам суспільно небезпечного діяння та способам вчинення цього кримінального правопорушення.

На підставі дослідження наукових розробок та практики застосування відповідного законодавства про кримінальну відповідальність робиться висновок про недоречність використання в диспозиції цієї норми такої ознаки суспільно небезпечного діяння, як «незаконність» перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій.

Автором підтримується позиція про те, що використання термінології щодо кримінальних правопорушень, які полягають у перешкодженні різним видам законної діяльності, повинно бути максимально уніфікованим. Уніфікованими повинні бути і способи вчинення таких кримінальних правопорушень.

Зазначається, що способи перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій, якщо останнє здійснюється службовою особою, залежать від повноважень цієї особи, які вона використовує у спосіб, не передбачений Конституцією України та відповідними законами. У цих випадках потрібна кваліфікація дій винної особи по сукупності кримінальних правопорушень, якими можуть бути службові кримінальні правопорушення, правопорушення проти здоров'я

та життя, волі, честі та гідності, власності, тощо та ст. 340 КК України.

У статті здійснений кримінально-правовий аналіз фізичного насильства як способу вчинення цього кримінального правопорушення. Дається авторське визначення поняття цієї важливої кримінально-правової категорії. Проаналізовані основні його ознаки. Запропонована авторська класифікація фізичного насильства як способу вчинення кримінального правопорушення.

Пропонується визнавати в якості способу вчинення кримінального правопорушення, яке передбачене ст. 340 КК України, і психічне насильство. Дається авторське визначення цього способу.

Надається авторська редакція статті 340 КК України з урахуванням наданих автором пропозицій та уточнень.

Ключові слова: об'єктивна сторона, спосіб вчинення кримінального правопорушення, незаконність, перешкоджання, мирні зібрання, службова особа, представник влади чи місцевого самоврядування, фізичне насильство, психічне насильство.

Постановка проблеми

Кримінальне правопорушення, будучи видом поведінки людини, характеризується складним і динамічним процесом взаємодії особистості і навколишнього середовища. Така взаємодія носить об'єктивний характер, який визначається, у першу чергу, об'єктивною стороною складу кримінального правопорушення. Під остан-

ною фахівцями розуміється система передбачених законом про кримінальну відповідальність зовнішніх ознак злочинного посягання, а також об'єктивних умов його здійснення [1, с. 129].

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони кримінального правопорушення є суспільно небезпечне діяння. Для окремих з них таким є і спосіб вчинення кримінального правопорушення. Саме ці ознаки характеризують об'єктивну сторону, кримінального правопорушення, яке передбачене ст. 340 КК України «Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій».

У науці кримінального права немає єдності думок, щодо необхідності і доцільності вживання терміна «незаконне» для характеристики суспільно небезпечного діяння і розширення кола способів вчинення цього кримінального правопорушення. Автор пропонує власне вирішення цих проблемних питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання кримінально-правової характеристики ознак об'єктивної сторони правопорушення, передбаченого ст. 340 КК України, були предметом дослідження в наукових працях М. І. Панова, С. Я. Лихової, Є. В. Пилипенка, М. І. Хавронюка, С. Р. Мельника, А. В. Боровика, А. А. Керопян та інших. Однак, питання «незаконності» перешкоджання та способів його вчинення досліджені далеко не повно, що спонукає до подальших наукових розвідок цього важливого для теорії і практики кримінального права питання.

Мета статті полягає в розкритті змісту суспільно небезпечного діяння, яке передбачене ст. 340 КК України, аналізу способів його вчинення та наданні авторських рекомендацій по вдосконаленню відповідного кримінального законодавства.

Основні результати дослідження

Кримінальне правопорушення, яке передбачене ст. 340 КК України, має формальний склад, згідно з чим обов'язковою

ознакою об'єктивної сторони якого є суспільно небезпечне діяння, яким є незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Перешкоджання може бути вчинене шляхом дії та бездіяльності (наприклад, у формі відмови у видачі дозволу на проведення мітингу).

Тлумачний словник сучасної української мови зазначає, що «перешкоджати» - це заважати вільно діяти; обмежувати свободу дій, вчинків; позбавляти можливості когось діяти [2, с. 450]. Таким чином, незаконне перешкоджання – це створення будь-яких перепон для організації або проведення зборів, мітингів, вуличних походів та демонстрацій, яке може виражатися як у дії, так і бездіяльності [3, с. 334].

Перед тим, як проаналізувати конкретні способи перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, слід вказати на важливе дискусійне питання з приводу ознак цього суспільно небезпечного діяння. Таким питанням є доречність і необхідність вказівки безпосередньо в законі на таку ознаку суспільно небезпечного діяння, як його «незаконність». Тобто таке перешкоджання повинно вчинятися безпідставно, всупереч вимогам закону. Створення ж перепон організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій, що проводяться з порушенням встановленого порядку, є законним.

З цього питання в науці кримінального права існують дві протилежні позиції. Представники першої виступають за збереження такої обов'язкової ознаки перешкоджання, як його «незаконність». Так, Є. В. Пилипенко зазначає, що не завжди перешкоджання певній діяльності суперечить вимогам закону. У цьому випадку має діяти зворотний принцип – легітимне перешкоджання має бути чітко регламентоване нормами законодавства [4, с. 130].

Його підтримує А. А. Керопян, яка зауважує, що виключення терміна «незаконне» надає терміну «перешкоджання» більш широкого значення, що може привести до збільшення можливих варіантів вчинення кримінального правопорушення. Тобто

«перешкоджання» у кримінально-правовому розумінні, на її думку, включатиме «законне» створення перешкод певній, не забороненій законом діяльності. На думку дослідниці, під незаконним перешкоджанням організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій є створення перешкод (обмежень, заборон), щодо реалізації конституційного права громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації службовими особами або іншими особами (із застосуванням фізичного насильства), якщо вони здійснювалися за відсутності рішення суду про заборону проведення мирних зібрань чи встановлення іншого обмеження права на свободу мирних зібрань (щодо місця чи часу їх проведення тощо) [5, с. 130].

Поряд з цією у науці кримінального права існує і протилежна обґрунтована позиція щодо відмови від вказівки в законодавстві про кримінальну відповідальність про «незаконність» перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій.

Так, С. Я. Лихова вказує на те, що термін «перешкоджання» є поняттям, яке охоплює його незаконний характер, і є зайвою вказівка на цю ознаку суспільно небезпечного діяння [6, с. 407].

Її підтримує Яремко Г. З., який зазначає, що об'єктом кримінально-правової охорони виступають лише позитивні правовідносини, тому в ст. 340 КК України мова йде тільки про законні збори, мітинги, вуличні походи і демонстрації. Тому слід виключити з диспозиції ст. 340 КК України термін «незаконне» [7, с. 176].

М. І. Хавронюк справедливо зазначає, що перешкоджання організації або проведенню зазначених заходів, які здійснюються на законних підставах завжди визнається незаконним. Незаконним воно є також у таких випадках: 1) вчиняється не службовою особою і пов'язане із застосуванням фізичного насильства до організаторів та учасників мирних заходів, навіть якщо про них не були своєчасно сповіщені виконавчі органи місцевих рад, чи їх проведення було заборонене судом, чи вони проводилися в умовах воєнного чи надзвичайного стану;

2) службовою особою, яка діє не на підставі закону, не в межах своїх повноважень або не в спосіб, передбачені Конституцією і законами України (наприклад, службова особа застосовує до учасників мітингу зброю чи спеціальні засоби, які за законом у цих умовах застосовані бути не можуть, або, чекаючи рішення суду, на свій розсуд визначивши, що мітинг суперечить інтересам національної безпеки, віддає наказ про витіснення учасників мітингу з площі тощо) [8, с. 796].

На наш погляд, вказівка на «незаконність» перешкоджання в ст. 340 КК України є зайвою. У цій нормі «перешкоджання» є суспільно небезпечним діянням, яке виступає обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу цього кримінального правопорушення. У теорії кримінального права суспільно небезпечне діяння – це усвідомлена, вольова поведінка людини, що спричиняє істотну шкоду охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам або створює загрозу її спричинення. Тобто «перешкоджання» вже має ознаки кримінальної протиправності (незаконності) як ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення і вказівка на його «незаконність» є зайвою і нічим не обґрунтованим дублюванням такої ознаки суспільно небезпечного діяння.

Ми підтримуємо позицію про те, що використання термінології щодо кримінальних правопорушень, які полягають у перешкоджанні різним видам законної діяльності, повинно бути максимально уніфікованим. Саме термін «перешкоджання» є таким, який найбільш повно характеризує зміст такого суспільно небезпечного діяння.

Щодо конкретних способів перешкоджання вони також повинні бути максимально уніфікованими. Як справедливо наголошує Є. В. Пилипенко, вказівка на конкретні способи перешкоджання законній діяльності доцільна лише тоді, коли інші способи перешкоджання не містять ознак суспільної небезпеки діяння, тобто не заподіють і не можуть заподіяти значної шкоди охоронюваним суспільним відносинам (цінностям, благам) [9, с. 107].

Слід зазначити, що суспільно небезпечне діяння, яке характеризує об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення, що передбачене ст. 340 КК України, має дві форми: дія і бездіяльність. Для настання кримінальної відповідальності за бездіяльність (як і в інших випадках) потрібні дві обов'язкові умови: а) наявність в особи юридичного обов'язку в конкретній ситуації діяти певним чином; б) наявність у неї об'єктивної можливості виконати свій обов'язок. Ці умови не є альтернативними, а взаємодоповнюваними. Відсутність хоча б однієї з них виключає кримінальну відповідальність за бездіяльність. Джерелами таких юридичних обов'язків можуть виступати: 1) цивільно-правові чи трудові договори, дотичні до них посадові інструкції; 2) положення закону, що, як правило, формують базовий обсяг службових обов'язків; 3) предикатна (попередня) діяльність, що потягла за собою суспільно небезпечні наслідки; 4) особливі правові статуси винної особи; 5) норми суспільної моралі, що в низці випадків визначають імперативи доброзичливого ставлення одне до одного, обов'язки дбати про свого ближнього.

Чинна кримінально-правова норма, передбачена ст. 340 КК України, безпосередньо визначає лише один спосіб вчинення цього кримінального правопорушення – це фізичне насильство, у випадку, коли перешкодження вчиняється загальним суб'єктом кримінального правопорушення. Поряд з цим перешкодження може бути вчинене службовою особою. Її поняття міститься в ч. 3 та 4 ст. 18 КК України та примітці 1 до ст. 364 КК України. Це представники органів судової, виконавчої влади, правоохоронних органів тощо. Їх повноваження обумовлюють і спосіб вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 340 КК України. Розглянемо ці способи.

Нагадаємо, що спосіб вчинення кримінального правопорушення – це конкретні прийоми, що використовуються суб'єктом для вчинення суспільно небезпечного діяння. У науці кримінального права вважається, що спосіб вчинення кримінального правопорушення співвідноситься з суспільно

небезпечною дією як форма та зміст, тобто є певною організаційною ланкою цілеспрямованої поведінки людини й може змінюватися залежно від конкретних умов [10, с. 316-317].

Спосіб вчинення кримінального правопорушення часто є конститутивною ознакою його основного складу. Прикладом є фізичне насильство як спосіб перешкодження організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Спосіб вчинення кримінального правопорушення може підвищувати суспільну небезпечність останнього і бути ознакою об'єктивної сторони кваліфікованого складу кримінального правопорушення. Наприклад, п. 5 ч. 2 ст. 115 КК України – умисне вбивство, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб. Спосіб вчинення кримінального правопорушення має важливе значення для розмежування суміжних їх складів.

Законодавство про кримінальну відповідальність у випадку вчинення перешкодження організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, що вчиняється службовою особою, не вказує на конкретні способи вчинення цього кримінального правопорушення. Разом з тим спосіб залежить від повноважень самої службової особи. Розглянемо найпоширеніші способи перешкодження, що здійснюються саме службовими особами.

Як уже говорилося в роботі раніше, перешкодженням організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій з боку службової особи можуть бути винесення рішення про заборону їх проведення; погроза застосування спеціальних заходів впливу на організаторів чи учасників, спроба підкупу цих осіб, їх обман. Якщо такі дії пов'язані із вчиненням іншого кримінального правопорушення, то воно вимагає окремої правової оцінки і кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень за ст. 340 КК України і наприклад, ст. 364 чи 365 КК України. Незаконне перешкодження суддею шляхом постановлення завідомо неправосудного рішення, ухвали або постанови кваліфікується за ст. 375 КК України.

Згідно зі статтею 39 Конституції України встановлений реєстраційний, а не дозвільний порядок проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій, а їх проведення обмежується лише за рішенням суду і в спеціально передбачених Конституцією випадках. Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише:

- в інтересах національної безпеки;
- в інтересах громадського порядку;
- з метою запобігання заворушенням чи злочинам;
- для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Певні обмеження права громадян на мирні збори встановлюються в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Збори, мітинги, вуличні походи і демонстрації визначаються такими, що проводяться на законних підставах, якщо організаторами і учасниками дотримані наступні вимоги: 1) місце зборів та мітингів, маршрут проходження демонстрацій чи вуличних походів були чітко визначені організаторами, про що своєчасно було повідомлену відповідні органи державної влади; 2) вказані заходи є мирними і проводяться без зброї; 3) вони проводяться не у воєнний чи надзвичайний стан або і під час їх дії, але спеціальні обмеження стосовно таких заходів встановлені не були; 4) їх організація та проведення не заборонені судовим рішенням, яке набрало чинності і не скасоване.

Ураховуючи це, способом вчинення цього перешкодження з боку службової особи може бути у випадках, коли остання діє всупереч спеціальним законам, які регламентують таку діяльність; у спосіб, який не передбачений Конституцією України. Наприклад, застосування вогнепальної зброї чи спеціальних засобів, які за законом у цих умовах не повинні бути застосовані; відання наказу на витіснення учасників суспільних заходів без відповідного рішення

суду, на власний розсуд, вважаючи що вони суперечать інтересам національної безпеки, громадському порядку тощо.

Перешкодження організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій з боку службової особи можуть бути вчинені і шляхом бездіяльності, яка характеризується таким способом вчинення кримінального правопорушення як ненадання службовою особою приміщення для проведення зборів.

Наступним способом вчинення цього правопорушення, якщо його суб'єктом є не службова особа виступає фізичне насильство. Більшість авторів наголошують, що фізичне насильство, яке передбачене ст. 340 КК України повністю охоплює побой, мордування, заподіяння легких чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, що вчинене з метою залякування потерпілого чи його родичів чи з метою примусу до відмови від організації відповідного мирного заходу або участі в ньому, завдання тяжких тілесних ушкоджень або вбивство потребують додаткової кваліфікації за ч. 2 ст. 122, ст. 121 або ст. 115 КК України. Це стосується і випадків вчинення таких дій службовою особою.

До перешкодження організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій шляхом застосування фізичного насильства відносяться і випадки, коли таке насильство застосовується до організаторів і учасників вказаних заходів, які визнаються по чинному законодавству незаконними.

У цілому погоджуємося з таким підходом до кваліфікації такого способу вчинення перешкодження, як фізичне насильство. Більш детально зупинимося на кримінально-правовій характеристиці цього способу.

Термін «насильство» в українській мові означає «застосування фізичної сили до кого-небудь», «застосування сили для досягнення чого-небудь»; «примусовий вплив на когось, щось» [2, с. 735]. Законодавцем не дається визначення поняття фізичного насильства. Його дає доктрина кримінального права та інших наук кримінального

циклу. Автором у попередніх своїх роботах давав визначення поняття фізичного насильства як кримінально-правової категорії. Під ним ми розуміємо умисний, суспільно небезпечний, протиправний вплив на іншу особу, який вмотивований ворожою, інструментальною або негативістською мотивацією, який здійснюється фізичними та (або) інформаційними діями (дією чи бездіяльністю) всупереч або поза волею людини і впливає на свободу її волевиявлення або спричиняє їй фізичну та (або) психічну шкоду чи містить реальну загрозу їх спричинення [11, с. 66].

Існують і інші визначення поняття фізичного насильства. В. О. Навроцький до насильства як кримінально-правового поняття відносить тільки насильство фізичне. На думку вченого, ознаками такого насильства є: активна форма поведінки (тільки дія); ця дія спрямоване лише проти іншої особи; характеризується примусовим впливом, який здійснюється всупереч волі потерпілого, у застосуванні проти нього сили; посягання спрямоване на заподіяння життю, здоров'ю, особистій свободі іншої людини; виражається зовні у позбавленні життя, заподіянні тілесних ушкоджень, мордуваннях, побоях, іншому спричиненні фізичного болю, позбавленні особистої свободи; виражається у фізичному впливі на потерпілого [12, с. 10-11].

М. І. Панов визначає фізичне насильство як умисний, протиправний фізичний вплив на тіло іншої людини шляхом порушення її тілесної недоторканості, поєднане з спричиненням фізичного болю або легких чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень [13, с. 26-27].

Т. Д. Лисько до фізичного насильства відносить протиправний вплив за допомогою фізичної сили на іншу особу (органи, тканини або фізіологічні функції організму) проти або поза волею, що посягає на тілесну недоторканість, здоров'я чи життя, обмежує або виключає свободу її волевиявлення [14, с. 10].

У свою чергу, О. М. Гумін під фізичним насильством розуміє умисне порушення фізичного здоров'я чи посягання на життя (фізичні блага), тобто його сутність поля-

гає у завданні однією особою іншої тілесних ушкоджень, незалежно від їх тяжкості, позбавлення волі чи заподіяння смерті. На підставі аналізу чинного законодавства про кримінальну відповідальність дослідник поділяє фізичне насильство на види за низкою підстав: за ступенем небезпеки для життя та здоров'я іншої людини (безпечне і небезпечне); за ступенем тяжкості завданої фізичної шкоди (побої; різні види тілесних ушкоджень; смерть іншої людини); за формою вини до діяння та наслідків (умисне і необережне (тільки для наслідків); за формою прояву (мордування та жорстоке поводження); за функціональною роллю (спричинення смерті з хуліганських мотивів; вчинення діянь, пов'язаних із службовими та громадськими обов'язками; у стані необхідної оборони, крайньої необхідності та ін.) [15, с. 98].

На наш погляд, у випадку ст. 340 КК України важливим є не стільки встановлення всіх ознак кримінального фізичного насильства, а фактичні об'єкти кримінально-правового впливу фізичного насильства. На наш погляд, кримінальне фізичне насильство здійснює:

1). вплив на тіло людини – це дія, спосіб вчинення кримінального правопорушення, що знаходить свій прояв у застосуванні фізичної сили для порушення тілесної недоторканості потерпілого, що заподіює або робить можливим заподіяння шкоди тілесній недоторканості людини або її здоров'ю чи життю;

2). вплив на внутрішні органи людини без пошкодження зовнішніх тканин тіла (споювання, отруєння, давання одурманюючих чи наркотичних засобів тощо).

В. І. Осадчий пропонує розглядати як фізичне насильство і позбавлення волі без впливу на тіло потерпілого [16, с. 122]. Ми повністю підтримуємо таку позицію. Саме ці види фізичного насильства характеризують його як спосіб вчинення кримінального правопорушення, яке передбачене ст. 340 КК України.

На наш погляд, способом вчинення перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, яке вчиняється загальним

суб'єктом цього кримінального правопорушення повинно бути і кримінальне психічне насильство. Вважаємо, що такі дії є не менш суспільно небезпечними, ніж насильство фізичне.

Психічне насильство є найбільш небезпечним видом психічного впливу на психічну складову особистості потерпілого. О. Л. Гуртовенко під психічним впливом (протиправним кримінально-правовим впливом) розуміє негативний вплив на психічну структуру особистості потерпілого чи особистості суб'єкта злочину, який є елементом (діянням чи обставиною) складів тих злочинів, норми КК України про які передбачають цей вплив у тому чи іншому вигляді прямо в тексті чи мають на увазі як ознаку злочину [17, с. 473].

Усі суспільно небезпечні діяння поділяються на фізичні (енергетичні) та інформаційні. Останні полягають в передачі суб'єктом за допомогою слів або конклудентно певної інформації та в сприйнятті її іншими особами.

У своїх попередніх роботах ми надавали наступне визначення поняття психічного насильства – це умисний суспільно небезпечний, протиправний вплив на психіку іншої особи, вмотивований ворожою, інструментальною або негативистською мотивацією, який здійснюється інформаційним (дією чи бездіяльністю) або позаінформаційним шляхом всупереч чи поза волею людини і впливає на свободу її волевиявлення або спричиняє їй психічну та (або) фізичну шкоду [11, с. 95].

До конкретних проявів психічного насильства, у першу чергу, можна віднести погрози. Цей спосіб вчинення кримінального правопорушення можуть характеризувати наступні види погроз: погроза вбивством чи нанесенням різного ступеня тілесних ушкоджень, погроза знищення чи пошкодження майна, погроза розголосити відомості, які потерпілий бажає зберегти в таємниці тощо. Якщо такі дії передбачаються чинним законодавством як окреме кримінальне правопорушення, наприклад погроза вбивством, то необхідною є кваліфікація дій винного за сукупністю кримінальних правопорушень.

Використання терміна «психічне насильство» дозволяє врахувати й інші види психічних впливів, які можуть бути конкретними проявами цього способу вчинення кримінального правопорушення, яке передбачене ст. 340 КК України. Законодавець вже використовував такий підхід для конструювання диспозиції, яка визначає діяння по перешкоджанню певній законній діяльності. Так, стаття 180 КК України «Перешкоджання здійсненню релігійного обряду» у ч. 2 встановлює кримінальну відповідальність за примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду.

Висновки

Ураховуючи викладене, можна дійти наступних висновків:

1. Спосіб вчинення кримінального правопорушення, яке передбачене ст. 340 КК України, залежить від виду суб'єкта, який його вчиняє: спеціальний (службова особа) чи загальний.

2. На наш погляд, вказівка на «незаконність» перешкоджання в ст. 340 КК України є зайвою. У цій нормі «перешкоджання» є суспільно небезпечним діянням, яке виступає обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу цього кримінального правопорушення. Вони завжди є незаконним.

3. Нами підтримується позиція про те, що використання термінології щодо кримінальних правопорушень, які полягають у перешкоджанні різним видам законної діяльності повинно бути максимально уніфікованим. Саме термін «перешкоджання» є таким, який найбільш повно характеризує зміст такого суспільно небезпечного діяння. Повинні бути уніфікованими і способи вчинення цього кримінального правопорушення.

4. Способи перешкоджання в цій нормі, що вчиняються службовими особами, обумовлені повноваженнями цих суб'єктів як представників органів судової, виконавчої влади, правоохоронних органів тощо.

5. Фізичне насильство виступає окремим способом вчинення кримінального право-

порушенням у випадку, коли воно вчиняється загальним суб'єктом. Таке насильство здійснює наступні види впливу на потерпілого: а) вплив на тіло людини; б) вплив на внутрішні органи людини без пошкодження зовнішніх тканин тіла; в) позбавлення волі без впливу на тіло потерпілого.

6. Пропонується в якості способу перешкодження визнавати і психічне насильство. Цей спосіб вчинення кримінального правопорушення можуть характеризувати наступні види погроз: погроза вбивством чи нанесенням різного ступеня тілесних ушкоджень, погроза знищення чи пошкодження майна, погроза розголосити відомості, які потерпілий бажає зберегти в таємниці тощо. Використання терміна «психічне насильство» дозволяє врахувати й інші види психічних впливів, які можуть бути конкретними проявами цього способу вчинення кримінального правопорушення, яке передбачене ст. 340 КК України.

7. Нами пропонується наступна редакція статті 340 КК України:

Стаття 340. *Перешкодження організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій*

Перешкодження організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, якщо це діяння було вчинене службовою особою або із застосуванням фізичного або психічного насильства, карається виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

Література

1. Кримінальне право України : Загальна частина : навчальний посібник / А. М. Яценко, В. Б. Харченко, О. О. Житний та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2019. 480 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. редактор В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

3. Кваліфікація злочинів у діяльності Національної поліції України : навч. посіб. / В. Б. Харченко, В. П. Ємельянов, Ю. В.

Орлов та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Константа, 2017. 448 с.

4. Пилипенко Є. В. Об'єктивна сторона перешкодження законній діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 5. С. 129-132.

5. Керопян А. А. Щодо деяких ознак суспільно небезпечного діяння у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 340 КК України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Випуск 6 (47). С. 28-130.

6. Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України) : монографія. Київ : ВПЦ «Київський Університет». 2006. 573 с.

7. Яремко Г. З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України : монографія. Львів : Львівський держ. унів-т внутр. справ. 2011. 432 с.

8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 3-є видання; перероблене і доповнене. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ : Юридична думка. 2005. 1312 с.

9. Пилипенко Є. В. Система злочинів, що полягають у перешкодженні законній діяльності за Кримінальним кодексом України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені В. О. Дідовика*. 2015. № 4. С. 103-109.

10. Словник основних кримінально-правових термінів / авт.-укл.: І. О. Кисельов, В. В. Шаблистий, В. О. Лисенко та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 386 с.

11. Храмцов О. М. Кримінально-правове та кримінологічне забезпечення охорони особи від насильства : монографія. Харків : НікаНова, 2015. 472 с.

12. Навроцький В. О. Поняття насильства та його врахування при кримінально-правовій кваліфікації. Роль органів внутрішніх справ у сфері запобігання та протидії насильству у суспільстві : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 17-18 квітня 2000 року). Львів : Львівський інститут внутрішніх справ при НАВС України, 2000. 374 с.

13. Панов Н. И. Квалификация насильственных преступлений : монография. Харьков : Юридический институт, 1986. 54 с.

14. Лисько Т. Д. Кримінальна відповідальність за зґвалтування (порівняльно-правовий аналіз) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2008. 20 с.

15. Гумін О. М. Кримінальна насильницька поведінка особи : теоретико-прикладні аспекти : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2010. 628 с.

16. Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності : монографія. Київ : Атіка, 2004. 336 с.

17. Гуртовенко О. Л. Психічний вплив і психічна шкода в кримінальному праві. Актуальні проблеми держави та права. 2005. Випуск 5. С. 470-475.

References

1. Criminal law of Ukraine: General part: study guide / A. M. Yashchenko, V. B. Kharchenko, O. O. Zhitny and others; in general ed. by O. M. Litvynov. Kharkiv: Pravo, 2019. 480 p.

2. A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language / comp. and chief editor V. T. Busel. Kyiv; Irpin: Perun, 2005. 1728 p.

3. Qualification of crimes in the activity of the National Police of Ukraine: training. manual / V. B. Kharchenko, V. P. Yemelyanov, Yu. V. Orlov, etc.; in general ed. by O. M. Litvynov. Kharkiv: Constanta, 2017. 448 p.

4. Pylypenko E. V. The objective side of obstructing legal activity. Actual problems of domestic jurisprudence. 2016. No. 5. P. 129-132.

5. Keropyan A. A. Regarding some signs of a socially dangerous act as part of a criminal offense provided for in Art. 340 of the Criminal Code of Ukraine. Carpathian Legal Herald. 2022. Issue 6 (47). P. 28-130.

6. Lykhova S. Ya. Crimes in the field of realization of civil, political and social rights and freedoms of a person and a citizen (Chapter V of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine): a monograph. Kyiv: Publishing and Printing Center "Kyiv University". 2006. 573 p.

7. Yaremko G. Z. Blanket dispositions in the articles of the Special part of the Criminal Code of Ukraine: a monograph. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs 2011. 432 p.

8. Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine. 3rd edition; revised and supplemented. / Under the editorship of M. I. Melnyk, M. I. Havronyuk. Kyiv: Legal opinion. 2005. 1312 p.

9. Pylypenko E. V. The system of crimes consisting in obstructing legal activity under the Criminal Code of Ukraine. Bulletin of the V. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs. 2015. No. 4. P. 103-109.

10. Dictionary of basic criminal legal terms / authored by: I. O. Kiselyov, V. V. Shablystiy, V. O. Lysenko, etc. Dnipro: Dniprop. state University of Internal Affairs of affairs, 2017. 386 p.

11. Khramtsov O. M. Criminal-legal and criminological provision of personal protection against violence: monograph. Kharkiv: NikaNova, 2015. 472 p.

12. Navrotsky V. O. The concept of violence and its consideration in criminal law qualification. The role of internal affairs bodies in the field of preventing and countering violence in society: materials of the international scientific and practical conference (Lviv, April 17-18, 2000). Lviv: Lviv Institute of Internal Affairs of the NAIA of Ukraine, 2000. 374 p.

13. Panov N. I. Qualification of violent crimes: a monograph. Kharkiv: Legal Institute, 1986. 54 p.

14. Lysko T. D. Criminal responsibility for rape (comparative legal analysis): autoref. thesis ... candidate of law Sciences: 12.00.08. Kyiv, 2008. 20 p.

15. Humin O. M. Criminal violent behavior of a person: theoretical and applied aspects: diss. ...doctor of law Sciences: 12.00.08. Lviv, 2010. 628 p.

16. Osadchiy V. I. Criminal-legal protection of law enforcement activities: a monograph. Kyiv: Atika, 2004. 336 p.

17. Gurtovenko O. L. Mental influence and mental damage in criminal law. Actual problems of the state and law. 2005. Issue 5. P. 470-475.

Khramtsov Oleksandr

V.N. Karazin Kharkiv National University

Professor of the Department of Criminal Law

Kharkiv, 61022, 4 Svoboda Square

E-mail: Khramtsovaalex@gmail.com

Orcid: <http://orcid.org/0000-0003-0137-2626>

**CONCERNING THE SIGNS OF THE
OBJECTIVE SIDE
OF THE COMPOSITION OF THE
CRIMINAL OFFENSE PROVIDED
BY THE ARTICLE 340 OF THE
CRIMINAL CODE OF UKRAINE**

The article provides a criminal-legal analysis of the objective signs of a criminal offense, which is provided for in Art. 340 of the Criminal Code of Ukraine. Special attention is paid to certain signs of a socially dangerous act and methods of committing this criminal offense.

On the basis of the study of scientific papers and the practice of applying the respective legislation on criminal responsibility, a conclusion is drawn about the inappropriateness of using in the disposition of this norm such a sign of a socially dangerous act as the "illegality" of obstructing the organization or conducting of gatherings, meetings, marches and demonstrations.

The author supports the position that the use of terminology regarding criminal offenses, which consist in obstructing various types of legal activity, should be as unified as possible. The methods of committing such criminal offenses should also be unified.

It is noted that the methods of hindering the organization or conducting of gatherings, meetings, marches and demonstrations, if the latter is carried out by an official, depend on the authority of this person, which he uses in a way not provided for by the Constitution of Ukraine and respective laws. In these cases, it is necessary to qualify the actions of the guilty person for a set of criminal offenses, which can be official criminal offenses, offenses against health and life, will, honor and dignity, property, etc. and Art. 340 of the Criminal Code of Ukraine.

The article provides a criminal-legal analysis of physical violence as a method of committing this criminal offense. The author's definition of the concept of this important criminal law category is given. Its main features are analyzed. The author's classification of physical violence as a way of committing a criminal offense is proposed.

It is proposed to recognize mental violence as a method of committing a criminal offense, which is provided for in Art. 340 of the Criminal Code of Ukraine. The author's definition of this method is given.

The author's version of Article 340 of the Criminal Code of Ukraine is provided, which taking into account the suggestions and clarifications provided by the author.

Key words: *objective part, method of committing a criminal offense, illegality, obstruction, peaceful assembly, official, representative of the government or local self-government, physical violence, mental violence.*